

Пермакултурата - устойчив дизайн на земеделие

Автор(и): Нора Иванова, Редактор Растителна Защита /РЗ/

Дата: 19.01.2014

Пермакултурата (от англ. permanent и agriculture) е вече утвърдено понятие в рамките на световните тенденции за био земеделие. Това не е само вид земеделие, което се прилага под егидата на общите норми и европейски закони за **БИО** производство, като алтернатива на конвенционалното земеделие, а е цялостна **земеделка култура**, която обединява екологични и биологични принципи. Тя е съвкупност от методи за **устойчив дизайн** на земята, където под устойчив се разбира човешко поведение, което гарантира уместно експлоатиране на природните ресурси и добавяне на стойност в природата. Целта ѝ е да създаде продуктивни системи, които задоволяват човешките нужди и хармонично интегрират хората и земята. Взимат се под внимание екологичните процеси на растенията и животните, техните хранителни цикли и климатичните фактори. Елементите в системата се разглеждат заедно с взаимодействията помежду им, като продуктите на един елемент са ресурс за друг. В типична пермакултурна система работата е сведена до минимум, отпадъците са превърнати в ресурси, продуктивността и добивите са увеличени и околната среда е възстановена. Пермакултурните принципи могат да бъдат прилагани във всякаква среда и мащаб — от градски жилищни комплекси до селски къщи, от малки ферми до големи региони. Развитието на такъв тип земеделие се свързва със запазване и възстановяване на природните ресурси, развитие на селските райони, и възстановяване на традициите, свързани с екологично селско стопанство и природосъобразен начин на живот.

Накратко дефиницията гласи: начин за проектиране на обитавани от човека места, които да се развиват по законите на природата. Първоначалната идея е млада-стара - на около стотина години. За основоположник на това течение се смята японецът Масаноби Фукуока, който се опитва да въведе нов подход при отглеждането на ориза, като създава метод за натурално земеделие. Натуралното стопанство не се нуждае нито от машини, нито от химикали и е нужно минимално плевене. Той преобръща традиционните представи дотогава, че оризовите полета трябва да бъдат наводнявани, за да се увеличава техния добив. Същият резултат се постига с мулчиране, където влагата се задържа в дълбочина и заедно с това се минимизира развитието на плевели. Последният етап от развитието и датира от седемдесетте години на 20 век

и се свързва с имената на Бил Молисън и Дейвид Холмгрен, австралийци, които решават да предложат алтернатива на разрушителните индустриално-аграрни методи, тъй като в тях виждат отравянето на земята и водата, намаляването на биоразнообразието и унищожаването на повърхностния плодороден почвен слой. В момента като един от най-ярките представители и защитници на тази култура е австриецът Зеп Холцер, който бива смятан за аграрен революционер. Неговата ферма, "Крамтерхоф" намира се на 1100-1400 м надморска височина в австрийските Алпи над Залцбург и разпростира се на 45 хектара площ, се води за най-голямото функциониращо пермакултурно стопанство в Европа. Пермакултурата на Холцер включва в себе си оформяне на ландшафта (изграждане на тераси, създаване на повдигнати плоски и повдигнати хълмисти лехи, водни градини, езера, компостери, микроклиматични зони), агро-лесовъдно стопанство (използване на дърветата и храстите в селското стопанство), развъдник за риба, отглеждане на водни растения и животни, овощарство, планински пасища, а също така и отглеждане на алпийски растения и билки. Пермакултурният дизайн е винаги базиран на 3 основни ценности, или "Пермакултурна етика".

1. **Грижа за земята** - Грижата за всички живи системи.
2. **Грижа за хората** - Осигуряване на достъп до всички ресурси нужни за човешкото съществуване.
3. **Ограничаване на границите за популация и консумиране** - Като управляваме нашите собствени нужди, ние можем да заделим ресурси за да работим по горните принципи и ценности.

Тези ценности биват поддържани от няколко основни принципи, които винаги се следват при създаването и поддържането на всяко едно парче земя. **Разнообразието** е водещо, като елементите на всяка система (стопанство, градина) се разглеждат винаги заедно, а не изолирано. Всеки елемент е избран така, че да гарантира колкото се може повече функции. Позната на много градинари по целия свят, включително в България е триадата - царевица, боб и тиква. Триото се дефинира като гилдия, защото всяко едно от тези растения помага и подкрепя другите две. Стеблата на царевицата служат за опора на боба, който се увива около царевицата. Бобът от друга страна извлича азот от въздуха и чрез една симбиотична бактерия, която вирее в корените на боба, го трансформира във форма, която растенията могат да ползват. Тази азотфиксираща бактерия се храни със специални захари, които пък се изпускат от корените на царевицата. Тиквата със своите широки листа формира жив мулч, с който покрива плътно земята и по този начин предотвратява растежа на бурени, едновременно с което държи почвата влажна и хладна. Заедно трите сестри произвеждат повече храна и се нуждаят от по-малко вода и наторяване, отколкото засети поотделно.

Последователното засаждане осигурява качественост на почвения слой, като редува едногодишни с многогодишни култури или ги съчетава.

Многоетажен градински дизайн (например асма, градина гора, лози, покривни растения) (stacking - подреждам един върху друг).

Стратегия за засаждане: - 1во - местни видове, 2ро- доказани екзотични, 3то - непознати екзотични - внимателно и с много наблюдение.

Ефектът на покрайнините. Екотоните са най-разнообразната и плодородната зона в една система. Две системи се обединяват в трета в граничната зона помежду тях, като тази трета система е по-разнообразна от първите две, например покрайнините на езеро, гора, ливади.

Работете с природата. Подпомагането на природните цикли допринася за висок добив и по-малко работа.

Пермакултура в България

Практическите методи и принципи на пермакултурата не са новост за българския стопанин, защото страната ни е с богати традиции в градинарството. Много голяма част от описаните примери за пермакултурен дизайн се практикуват, но по-скоро като частни, изолирани случаи, а не като стратегии за изграждане на масови стопанства. В момента у нас само на две места съществуват такива инициативи: в град Шипка, където физически две отделни домакинства са организирани според принципите на дълготрайната култура (**пермакултурата**), и в село Синеморец, където Димитър Русков е пример за успешно прилагане на принципите на пермакултурата на територията на Природния парк „Странджа“- земеделие в унисон с природата.

Пермашип(permaship) е инициатива на няколко млади хора, намиращи се в град Шипка, които наред с природосъобразното усвояване на стопанската земя организират курсове по пермакултура и продажба на растения. Досега са успели в създаването на няколко проекта-Градина гора, ферма за червей, слънчеви фурни, кокоши трактор, засаждане на гилдии и още... и продължават!

В Синеморец Димитър Русков е планирал и осъществил една своя мечта, образец градина за принципите на пермакултурата. Дизайнът на неговото стопанство се мисли и изменя според нуждите на растенията и е с цел не само разнообразие на видовете, но и постигане на самодостатъчна земеделска система в рамките на определеното пространство. На пръв поглед градината изглежда

дива, в смисъл на изоставена, и с подчертано хаотична подредба, но това е само ако очите ви са свикнали да разпознават подредени рапични или слънчогледови полета без нито един плевел.

Централно място заема компостът, който е позициониран непосредствено пред къщата и бива обогатяван всеки ден. Направен е като малък остров, заобиколен от различни култури като градински цветя, чушки, салати, басела, боб и подправки, така получения тор действа на първо място локално, а после бива използван и за останалите градински насаждения.

В основната градина Русков е заложил на мулчирането, което между доматите, боба, патладжаните, лука и картофите е двойно. Неговият избор за мулч е органичен, като долният слой е от хартия, вестници и картон, а горният от слама и компост. Той не само изглежда добре, но и има най-много ползи от него. Запазва влажността на почвата, предпазва от плевели, добавя органична материя в почвата при разпадането си.

Смокиновите дървета, които също са типични за микроклимата на Синеморец присъстват в тази градина и тяхната роля е основополагаща в системата дървета-градина. Те опасват всичките градински растения, мястото под тях е отново мулчирано и заето от различни други градински култури. Така дърветата създават естествена преграда между насажденията и съседните имоти.

Собственикът планира и изграждането на енергоспестяващи къщи от глина, които са напълно екологични и ще се сливат с околната среда. Специфичните свойства на основния строителен материал (глината) обуславят ниския разход на енергия при отопляването и охлаждането на сградата при достатъчна дебелина на основните стени. Това става при условия на запазване влажността вътре и способността на къщата да диша, без да губи от температурата си. Непозволяване на появата на вредни плесени, лишеи и мухъл и други вредни вещества, отделяни в следствие на стареене. По този начин се изключва възможността за възникване на алергии на обитателите. Толерантността на материала позволява да се засилят едни качества и да се намалят други, както и да се комбинират.